

lentétpár talaján látja, természetesen nem a privát, hanem a nyilvános, közösségi dimenziót véve. Azt, hogy odagondolja-e a zsidókat a politikai ellenséghez, nem fejt ki, de elárulja magát, amikor a politikai részvétel kondícióit tárgyalja. E részvételre nézetei szerint, legalább sorsdöntő helyzetben, ui. csakis az érintett közösséghez „egzisztenciálisan” odatartozó elem illetékes és alkalmas. Ezt az egzisztenciális minőséget egy évvel később át is fordítja a népnemzeti kategóriára. Eszerint a politikai közösség a „népi” közeg (bár azt nem mondja, hogy „a saját vér”) talaján szerveződik, a „nép” a jogalkotás hiteles mércéje, különböző jövevények a legmeszebb menő azonosulás mellett is kívülállók maradnak, részvételi joguk kétséges. Schmitt itt sem mondja, hogy a zsidókra gondolna, de gyökeres közösségek körében élő „vendégekként” utal „szórványban élő”, talajtalan népekre. Későbbi naplójában pedig ott szerepel a kitétel: az egzisztenciálisan szerveződő politikai közösségre legveszélyesebb az asszimilált zsidó.

2. Schmitt már évtizeddel korábban Politikai teológiájában fejtegette: különböző népek, kultúrák más-más gondolkodásmód jegyében élnek, ami más-más politikai stílust, felépítményt eredményezhet, mégpedig általában vallási ősrökségük mintái szerint. Meggyőződése szerint a legalapvetőbb politikai fogalmak – szekularizált formában – éppenséggel teológiai fogalmaknak felelnek meg. Eszerint a politikai filozófia fogalmi készlete Európában akkor jár jó úton, ha képviseli a keresztény teológiai örökséget. Csakhogy például a német liberalizmus sajnálatosan beleakadt idegen rendszerek hálójába. Értendő ezen mindenekelőtt a „törvény”, illetve a „norma” fogalom zsidó részről történő propagálása – a zsidó teológia hagyományai szerint. Ezen a ponton dől el önmagában a „legalitás” és „legitimitás” viszonya. Schmitt a német politika számára követeli a magasabb rendű „legitimitás” jogérvényesítését. Ebben az összefüggésben a belső, koherens jellemzőkkel meghatározandó „demokráciát” a formális „parlamentarizmus” elé helyezi.

3. Schmitt későbbi vagy akár már sokkal korábbi munkáinak utalásai, felhangjai alapján egyelőre inkább csak sejteni lehet: a politikai legitimitás keresésében, kora uralkodó liberalizmusától való elfordulása során, a 20. századi diktatúrákat (akár a bolsevik hatalmat is) a bomlást megállító imperiális uralmak ígézetével üdvözölte. Ezzel nem volt egyedül a katolikus pályatársai között, akik kezdetben régi és új birodalmak

Isten tervében szereplő „küldetését” igyekeztek ráruházni a Harmadik Birodalomra is, vagy már korábban spekuláltak valami hasonlóra („Reichstheologie”). Schmitt antiszemitizmusa ilyen értelemben semmiképp sem lehet azonos a náci faj antiszemitizmusával, hanem egyfajta „meta-politikai” antiszemitizmust testesít meg. Más kérdés: egy nagyformátumú gondolkodó hogyhogy ennyire félreismeri a korlátlan teljhatalom eszméken átgázoló, aljas természetét?

Komáromi Sándor

Biztonsági közösség a Balkánon? A volt jugoszláv államok külpolitikája

Keil, Soeren & Stahl, Bernhard: A Security Community in the Balkans? The Foreign Policies of the Post-Yugoslav States = Südosteuropa Mitteilungen, 53, 2013, No. 02, 14-25. pp.

A volt jugoszláv államok külpolitikája alapvetően megváltozott az elmúlt 15 évben. A cikk szerzői amellet érvelnek, hogy egyfajta biztonsági közösség van kialakulóban a korábbi Jugoszlávia területén, aminek köszönhetően súlyosabb konfliktusok kirobbanása a volt jugoszláv államok között nemcsak valószínűtlenné, hanem csaknem lehetetlenné válik. A folyamat még korántsem fejeződött be: a változást részben a belső demokratizálódás, részben az Európai Unió befolyása motiválja. A cikk első felében a biztonsági közösségek létrejöttéről szóló elméleti irodalmat tekintik át a szerzők, majd ezt a módszertani keretet alkalmazzák a volt Jugoszlávia államainak megvizsgálásához. Tanulmányukat azzal zárják, hogy továbbra is meg kell figyelni ezen államok külpolitikáját, hogy a hosszú távú fejleményeket értékelni lehessen.

A Balkánon – Horvátország EU-csatlakozása után – lassulni látszik az európai uniós integrációs folyamat. Ráadásul az eddigi bővítések sem tudták sem a demokratizálódási folyamatot elmélyíteni, sem a lappangó külpolitikai konfliktusokat elcsitítani. Jelenleg is aktuális tehát a kérdés, hogy hogyan lehet a békét és a demokráciát megteremtteni és biztosítani ebben a nem túl stabil régióban.

A Karl Deutschtól származó definíció szerint a biztonsági közösség nem más, mint egy „szuverén államokból álló, transznacionális térség, ahol a nemzetek egymástól kölcsönösen függve törekednek a békés változásra”. Ehhez a folyamathoz változásra van szükség a környezetben, valamint a társadalmi valóság újraértelmezésére. Mindez a szociális tanulás újfajta formáihoz vezet, így az együttműködés és a nemzetközi szervezetek szerepének felértékelődéséhez is. A bizalom a kooperációból és az elkötelezettségből fakad, és új kapcsolat alakul ki, amely a kollektív identitáson és a kölcsönös identifikáción alapul. A kérdés az, hogy milyen mértékben érzékelhető jelenleg egy ilyen biztonsági közösség formálódása a volt Jugoszlávia területén.

Ahhoz, hogy ez megszülethessen, egymás felé kell közelíteni az egyes országok külpolitikáját. Bár az unió húzóereje révén az uniós tagországok számos tömörülést alkottak már, még ezen csoportokon belül is komoly ellentétek feszülnek egymásnak. Azonos méretű és geopolitikai helyzetű országok sem viselkednek azonos módon, tehát feltételezhető, hogy a közös jugoszláv múlt sem okvetlenül eredményez hasonló külpolitikát az utódállamokban. Fennállása idején Jugoszlávia eredményes külpolitikát folytatott a szocialista blokkon belül, és állampolgárai élvezték is ennek gyümölcseit. Felbomlása után azonban az utódállamok nem ugyanabba a külpolitikai irányba indultak el, más és más stratégiát alkalmaztak a jugoszláv örökséggel szemben. Jugoszlávia széthullásának módja és az azt követő erőszak is befolyásolhatta a függetlenné vált államok hozzáállását.

Habár a biztonsági közösség létrejöttében külső fenyegetés is szerepet játszhat, a szövetséggel ellentétben elsősorban csak a keretein belül lévő biztonsági helyzetet kezeli. A kölcsönös bizalom nem szünteti ugyan meg a konfliktusokat, de az erőszak és a háború már nem lehet a külpolitika eszköze. Az ASEAN esetében egyfajta fegyverszünetet kötöttek: a szomszédos országok megegyeztek, hogy nem avatkoznak bele egymás ügyeibe. Ugyanilyen tendenciák a volt jugoszláv területen is megfigyelhetők, de csak némi megszorítással: miközben széles körű konfliktus kirobbanása egyre kevésbé valószínű az utódállamok között, helyi konfliktusok még mindig szép számmal akadnak. Észak-Koszovó továbbra is senki földje, amely nem tartozik sem koszovói, sem szerb

irányítás alá. Bosznia-Hercegovinát a bosnyákok, a szerbek és a horvátok között húzódo, „befagyasztott” etnikai ellentétek sújtják: mindegyik fél úgy érzi, hogy igazságtalanság érte. Macedóniában a macedónok és az albánok erőszakos összecsapásai adnak okot aggodalomra. Mivel korai lenne teljesen kizárni a nagyobb volumenű erőszak fellángolásának lehetőségét a régióban, így még nem beszélhetünk kiforrott biztonsági közösségről.

A biztonsági közösség irányába tett első lépés a nemzetközi környezet megváltozása. Ez a volt Jugoszlávia országaiban megtörtént, hiszen az elmúlt években mindenütt lezajlott a demokratizálódás és a demokratikus kormányzás alapelveinek elfogadása. A térség legnagyobb és legbefolyásosabb államainak, Szerbiának és Horvátországnak a demokratizálódásával jelentős elmozdulás következett be a régióban, és ez kihatott a külpolitikai konvergenciára is. A demokratikus béke elmélete szerint demokratikus államok nem viselnek hadat egymás ellen, hanem igyekeznek párbeszéd és kompromisszumok útján megoldani a konfliktusokat. Erre jó példa volt a 2008-as válság kezelése, amikor Koszovó kikiáltotta a függetlenségét. Ugyan a nemzetközi szereplők és katonai egységek jelenléte is hozzájárulhatott ahhoz, hogy nem tört ki újabb háború, ez önmagában azonban még nem lett volna garancia a békére.

A volt jugoszláv államok demokratizálódása kéz a kézben járt az Unió erős elköteleződésével a régió mellett, illetve a dél-kelet-európai NATO-bővítéssel. Ennek köszönhetően ezek az államok szorosabban integrálódtak a nemzetközi biztonsági struktúrába és a regionális gazdasági és politikai rendszerbe, ami által megerősödött a gazdasági és a politikai együttműködés. Mivel az Unióhoz való csatlakozás a legtöbb térségbeli kormány első számú prioritása lett, ez kihatott a külpolitikájukra és politikai döntéseikre is. Az EU megköveteli, hogy tagjai fogadják el a nemzetközi jog rendelkezéseit és a békés konfliktusrendezést. Támogatja a jószomszédi viszony ápolását, a regionális kooperációt és megbékélést a stabilizációs és társulási folyamat kulcsfontosságú elemeivé teszi. Mindez jelentősen csökkentette az államok közötti háborúk és az államokon belüli erőszak valószínűségét. Ugyanakkor továbbra is számottevő különbségek figyelhetők meg a volt jugoszláv államok külpolitikájában például a NATO-csatlakozás terén.

A nemzetközi környezet megváltozása és az európai integrációs folyamatokba való bekapcsolódás elindított egy szociális tanulási folyamatot is. Habár a szervezett bűnözés és a félkatonai szervezetek még mindig jelentős kockázatot képviselnek a regionális stabilitásra nézve, a politikai elit már elfogadott bizonyos normákat, például a konfliktusok békés megoldására való törekvést. A folyamat azonban nem zárult le: míg egyes felek között helyreállt a bizalom, más országok továbbra is ellenségesen viselkednek egymással szemben.

A biztonsági közösség létrehozása nem rövid távú folyamat. Komplex belső és külső fejlődés eredménye, és egyben a 90-es évek kudarcba fulladt fegyveres konfliktusainak egyenes következménye. Mivel a Nagy-Szerbia, a Nagy-Horvátország és a Nagy-Albánia megalakítására vonatkozó tervek kútba estek, fontosabbá vált a hosszú távú térségi együttműködés. Ennek a közösségnek a létrejötte nemcsak azért kívánatos, mert jobb a békés konfliktusmegoldás, mint a háború, hanem mert a nemzetközi szereplők is aktívan ezt támogatják. A volt jugoszláv államok egyik legfőbb jellemzője az, hogy össze vannak kötve egymással: mindenki figyel mindenkit. Ezért is van akkora szükség az európai elkötelezettségre a régió iránt. Az Európai Unió kihátrálása akár a bizonytalanság és az erőszak visszatérését is eredményezhetné, mivel a politikai elitnek már nem kellene elszámolnia tetteivel, és elvesztené lelkesedését a reformok iránt. Ezáltal pedig veszélybe kerülne a kialakulófélben lévő biztonsági közösség is.

Pethő-Szirmai Judit

Görögország 2012-ben: két előrehozott parlamenti választás és az államadósság-válság kezelése

Auernheimer, Gustav: Griechenland. Zwei Wahlen im Zeichen der Krise - Ergebnisse, Hintergründe und Folgen. = Südosteuropa. 60. Jg. 2012. No. 3. 303-320. p.

A konzervatív Új Demokrácia párt és a Pánhellén Szocialista Mozgalom (PASZOK) már megszokott politikai váltógazdálkodása során, a 2009 végén kormányra került J. Papandreu vezette szocialistáknak kel-

lett szembesülniük a régóta kísértő görög államadósság-válság kritikus elhatalmasodásával, melynek eredményes kezelése az ország lehetőségeit végképp meghaladta. Az Európai Bizottság adatai szerint 15,4 %-ra nőtt a GDP-arányos államháztartási hiány, ami egyenlő az államadósság 126,8 százalékával. A görög államadósságot a nagy nemzetközi hitelminősítő intézetek hamarosan le is minősítették. A fenyegető államcsőd elhárítása érdekében nehéz tárgyalások és egyeztetések során zöld utat nyert az EU és a Nemzetközi Valutaalap pénzügyi mentőcsomag-terve 110 milliárd eurós nagyságrendben (2011). A hitelezők az államadósság-válság hosszabb távon kielégítő megoldása érdekében szigorú államháztartási konszolidációs programot szabtak feltételül, a régóta halogatott szerkezeti reformok elindítását és végigvitelét 2014-ig. A reformok főbb tételei: a kiterjedt feketegazdaság kifehérítése, a burjánzó korrupció leküzdése, a különböző szektorokat behálózó állami tulajdonrész szűkítése, és legfőképp a kiadási megszorítások foganatosítása a közzférában, illetve az államigazgatásban. A társadalmi elégedetlenség és a politika iránti bizalomvesztés jegyében már jó ideje menetrendszerűen folytatódó tömegtiltakozások újabb hulláma azonban félresöpörte a kormányt, amely kénytelen volt átadnia a helyét egy ügyvezető átmeneti kormánynak (miniszterelnök: L. Papadimosz), hogy az a következő évre kiírandó előrehozott választásokat előkészíthesse.

*

A 2012. május 6-i előrehozott választásokkal valóságos földcsuszamlás következett be: jelentősen visszaszorult a két nagy, egyensúlyképes váltópárt, és az általuk hagyott űrt különböző periférikus vagy újként jelentkező jobb- és baloldali szélsőségek töltötték ki. A jobboldalon, ha csak 7%-on is, de megjelent az előzőleg parlamenten kívüli, eléggé rosvott múltú, bevándorló ellenes és neonácinak mondott Arany Hajnal. A szétcsúszó, heterogén képlet kifejezésre juttatta a választók elégedetlenségét a politika addigi válságkezelésével. Fény derült a választók teljes dezorientáltságára is, amit a zavaros eredmény mellett a korábban 80% körüli választási részvétel megcsappanása (65%) jelzett. A diffúzió kifejezésre jutott már abban, hogy a bejutási küszöb (3%) alatt szereplő kis pártok között oszlott meg a szavazatok 19%-a. Az Új Demokrá-